

Elena Frangakis-Syrett, *The Commerce of Smyrna in the Eighteenth Century (1700-1820)*, Athens, 1992, XIX+375 s.

Profesör Elena Frangakis-Syrett'in, bütün çalışmaları İktisat Tarihi üzerine yoğunlaşmıştır. Sadece İzmir ile ilgili değil, aynı zamanda Anadolu özellikle de Levanti kapsayan çalışmalarıyla tanınmaktadır.

Prof. E. Frangakis-Syrett'in, *Onsekizinci Yüzyılda İzmir'de Ticaret, (1700-1820)* adlı eseri, İngiliz, Fransız ve İtalyan arşivleri, çağdaş basılı kaynaklar, seyahatnameler gibi orijinal araştırma malzemeleri ile bu konuda yazılan kitap, makale ve tezlere dayanmaktadır. Bu hususta yurt dışındaki arşiv malzemesinin, seyahatnameler ve özellikle yurt dışında yazılanların değerlendirilmiş olması biz Türk araştırmacıları için büyük şanstır. Eserin en önemli eksiği ise Türk arşivlerinden faydalanılmamış olmasıdır.

Yazarın önsözde belirttiği üzere, bu kitap 1700'den 1820 yılına kadar Batı Avrupa ile İzmir arasındaki ticaretle ilgilidir. Eserde, Osmanlı Devleti içerisinde ticaret ile uğraşan, Müslim, Gayrı-Müslim ve Batı Avrupalı tüccarların faaliyetleri ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışmada onsekizinci yüzyıl boyunca büyük bir Osmanlı Limanının durumu gözler önüne serildiği gibi, bu büyük gelişimin ondokuzuncu yüzyılın başlarında nasıl bir şekil aldığı da açıklanmıştır.

Özetle onsekizinci yüzyılın başlarından itibaren, Batı Avrupa ticaret topluluğunun kurulması ile Osmanlı Devleti ve Avrupa arasında İzmir, önemli bir antrepo haline gelmiştir. Bu dönemde İzmir bankacılık ve ticaret alanlarında öncesine kıyasla gelişmiştir. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti ve Avrupa arasında önemli bir ticaret merkezi olarak ortaya çıkmıştır. İzmir'in iç pazarda dikkate değer gelişmesi ondokuzuncu yüzyılın ilk çeyreğinde, malî ve ticarî büyüme olarak devam etmiştir. Neticede Osmanlı Devleti içinde İzmir, bankacılık ve ticaret alanlarında etkin bir yapıya sahip olmuştur.

Eser, sekiz bölümden meydana gelmektedir;

Birinci Bölüm, Onsekizinci Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu: Osmanlı'nın Ekonomik Durumu (1-21 ss.),

İkinci Bölüm, Onsekizinci Yüzyılda Bir Liman Şehri Olarak İzmir (ss. 23-41),

Üçüncü Bölüm, Onsekizinci Yüzyılda İzmir'de Sosyal ve Çevre Şartları (ss. 43-74),

Dördüncü bölüm, Avrupalı ve Osmanlı Tüccarlar (ss. 75-118),

Beşinci Bölüm, Fransa ile Ticaret, 1770-1820 (ss. 119-154),

Altıncı Bölüm, Batı Avrupa ile Ticaret 1775-1820 (ss. 155-187),

Yedinci Bölüm, İthalat (ss. 189-214),
Sekizinci Bölüm, İhracat (ss. 215-247) ile Ekler (ss. 249-333), Bibliyografya (ss. 335-359) ve İndex (ss. 361-375)'den oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Osmanlı Devleti idâresindeki İzmir'in idarî ve iktisâdî durumu genel çizgileriyle anlatılıp, onsekizinci yüzyıldaki idârî ve iktisâdî yapıdan bahsedilmektedir.

İkinci bölümde, İzmir'in bir liman şehri olarak ortaya çıkmazdan evvel, Batı Anadolu'nun diğer önemli limanları ile kıyaslanmaktadır. İzmir'in günden güne nasıl ve hangi maddelerin ticareti ile önem kazandığı anlatılmaktadır.

Üçüncü bölümde, onsekizinci yüzyılda büyük bir şehir haline gelen İzmir'in yüz yüze geldiği; salgın hastalıklar özellikle de veba, depremler, yangınlar, asayişin bozulması, savaş, korsanlık ve diğer saldırılar gibi olumsuz faktörlerden söz edilmektedir.

Dördüncü bölümde, Osmanlı Devleti ile Avrupa arasındaki ticarete rol oynayan İngiliz, Fransız ve Hollandalı tüccarlar ile bu devletlerin sahip olduğu ayrıcalıklar üzerinde durulmaktadır. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin Müslim ve Gayrı-Müslîm ticâret erbabına değinilmektedir.

Beşinci bölümde, 1700-1800 yıllarında Fransa ile yapılan ithâlât ve ihrâcat hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir. İthâlât ve ihrâcatın artış ve azalış gösterdiği yıllarda istatistikî verilerle açıklanmıştır.

Altıncı bölümde, Hollanda, Fransa, İngiltere, Livorno, Cenova, Messina, Trieste ve Ankona gibi devletlerle Osmanlı Devleti arasında yapılan ihrâcat ve ithâlâtın durumu grafikler ile verilerek bir kıyaslama yapılmasına olanak sağlanmıştır. Böylece 1775-1820 döneminde Osmanlı Devleti ile ticarete en etkili ülkeler ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Amerika ve Osmanlı Devleti arasında ticâretin başlamasından da söz edilmektedir.

Yedinci bölümde, Osmanlı Devleti'ne yurt dışından getirilen kumaş, kahve, şeker, çivit ve kırmız gibi malların hangi yıl ne kadar ithal edildiği grafikler vasıtasıyla açıklanmıştır.

Sekizinci bölümde, Osmanlı Devleti'nden ihraç edilen, moher ipliği, ipek, pamuk, yün ve kumaş gibi malların istatistikî dökümü verilerek, açıklanmıştır.

Sonuç olarak, eser İzmir tarihi ile uğraşanlar için önemli bir kaynak durumundadır.